

Axis Yayınları

TODD MCGOWAN

Vermont Üniversitesi'nde karşılaştırmalı edebiyat, film ve televizyon incelemeleri, psikanalitik eleştiri, siyaset teorisi, felsefe ve eleştirel teori gibi alanlarda çalışıyor. Yazarın *Irkçı Fantazi: Bilinçdışı Nefretin Kökleri* (çev. Erkal Ünal, 2023), *Evrensellik ve Kimlik Siyaseti* (çev. Erkal Ünal, 2023), *Kapitalizmin Ruhsal Bedeli Nedir?* (çev. Işık Doğangün, 2024), *Keyif: Sol ve Sağ* (çev. Erkal Ünal, 2025) kitaplarını daha önce yayımlamıştık. McGowan'ın kaleme aldığı diğer kitaplar arasında Türkçede yayımlanmış olanlar şunlardır: *Gerçek Bakış*, çev. Zeynep Özen Barkot (2012); *Lacan ve Çağdaş Sinema* (Sheila Kunkle ile birlikte), çev. Yasemin Ertuğrul ve Caner Turan; *Sahip Olmadığımız Şeyin Keyfini Sürmek: Psikanalizin Politik Projesi*, çev. Kemal Güleç (2018). Yazarın *Only a Joke Can Save Us: A Theory of Comedy*, *The End of Dissatisfaction: Jacques Lacan and the Emerging Society of Enjoyment*, *The Feminine "No!": Psychoanalysis and The New Canon*, *Emancipation After Hegel: Achieving a Contradictory Revolution* kitapları da Axis Yayınları'nın yayın programındadır. McGowan, Ryan Engley ile birlikte *Why Theory* (Neden Teori) adlı podcast programını da sürdürmektedir.

ERKAL ÜNAL

Boğaziçi Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü'nde lisansını, yine aynı üniversitenin Atatürk Enstitüsü'nde "Davetli Misafirler: 1960 ile 1971 Arasında Türkçeye Çevrilen, Kurgusal Nitelikte Olmayan Sol Kitaplara Dair Bir İnceleme" başlıklı teziyle yüksek lisansını tamamladı. Bir süre üniversitede öğretim görevlisi olarak çalıştıktan sonra tamamen yayıncılığa döndü. Ranajit Guha, Slavoj Žižek, Kojin Karatani, Simon Critchley, Susan Buck-Morss, Darian Leader ve Marcus Steinweg gibi isimlerden çeviriler yaptı. Çeşitli yayınevlerinde editör olarak çalıştı.

Todd McGowan

NEDEN KENDİMİZİ BULMAYA ÇALIŞMAMALIYIZ?

YABANCILAŞMAYI BENİMSEMEK

İngilizceden Çeviren:
Erkal Ünal

Axis Yayınları

NEDEN KENDİMİZİ BULMAYA ÇALIŞMAMALIYIZ:
YABANCILAŞMAYI BENİMSEMEK – Todd Mcgowan

Orijinal adı:
Embracing Alienation: Why We Shouldn't Try to Find Ourselves (2024)
Bu metnin orijinali 2024 yılında Repeater Publishing tarafından New York ve Londra'da yayımlanmıştır.

Türkçe yayım hakları © Axis Yayınları
Bu eserin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek şartıyla tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayımcının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla kopyalanamaz, çoğaltılamaz, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

Genel Yayın Yönetmeni: Özgür Öğütcen
İngilizce Orijinalinden Çeviren: Erkal Ünal
Yayıma Hazırlayan: Onurhan Ersoy
Kapak Tasarımı: Hamdi Akçay
Dizgi: DBY Ajans
Baskı ve Cilt: Ana Basın Yayın A.Ş.
Matbaa Sertifika No: 81860

Axis Yayınları
e-posta: axis@axisyayinlari.com
Yayınevi Sertifika No: 42925

1. Basım: İstanbul, 2026
ISBN 978-625-93961-8-7

Yabancılaşmada özgürlüğü bulan
Jane ve Del Neroni'ye.

İçindekiler

Giriş
Ne Yapmamalı? 9

Birinci Bölüm
Sarsılan Özne 23
Satılık Kimlik 23
Yıkım İştahı 33
Ben Niye Kendim Olamıyorum 40
Parçalanmış Hayvanlar 47
Sapkın Tatminler 54

İkinci Bölüm
Yerinden Edilmiş Modernite 67
Sonsuzluğa ve Ötesine 67
Kendinden Ayrılmak 75
"Olmadığım Yerde Düşünüyorum" 91
Moderniteye İhanet Edenler 96
Yuvaya Doğru Çözülüş 103

Üçüncü Bölüm
Baskının Doğası 109
Görünmeyen Ayrımlar 109
Kapitalist Gelecek 119
Dibe Doğru Yarış 126
Kadının Yeri 132

Dördüncü Bölüm
Aşma Rüyası 139
Sermaye ve Ceza 139
Tuhaf Bir Hegel 149
Althusser mi Lukács mı? 155
Dedektifi İzlemek 158
Hegel'in Sorunları 163
Son Düello 171

Beşinci Bölüm
Topluluktan Kamuya 175
Dünyada Bir Yerlerde 175
"Çok Büyük Bir İtham" 184
Yeni Patronla Tanışın 194
Boşluklara Doğru İlerleyelim 199
Kesintiye Uğramış Birliktelik 205
Jane Austen'ı Kamuya Açmak 211
Kamunun Kayboluşu 223

Sonuç
Ortak Mutsuzluğa Ulaşmak 229

Teşekkür 237

Giriş

Ne Yapmamalı?

Yabancılaşma kelimesi kulağa hoş gelmez. Terimin kendisi, bir yolunu bulup kaçınmamız gereken yıkıcı bir süreç izlenimi uyandırır. Hiç kimse arkadaşlarına "Hadi yabancılaşalım" dememiştir herhalde. Yabancılaşmanın bir topluluk oluşturmak, bir gönül macerasına yelken açmak, arkadaşlarla takılmak, pizza yemek, tenis oynamak veya sarhoş olmak gibi keyifli faaliyetlerle hiçbir ortak yanı yok gibidir. Yabancılaşmanın aksine, insanların hevesle benimsediği şeylerdir bunlar. Gündelik konuşmada bile yabancılaşmayı kaçınmaya çalışmamız gereken, esef verici bir durum olarak görürüz. Yeniyetmenin bundan kurtulmasına yardım etmek ya da yabancılaşmış dışlanmış kişinin kendini bütüne daha fazla dahil hissetmesini sağlamak isteriz. Teorik açıdan, Karl Marx'ın düşüncesinin izinden giden solcular, siyasi faaliyeti yabancılaşmaya karşı bir mücadele olarak tasavvur ederler. Hemen her açıdan, insanlar yabancılaşmayı aşılması gereken bir sorun olarak görürler.

Gelgelelim yabancılaşma hakkındaki bu hüküm, onun özgürleşmeci niteliğini ıskalar. Tarih boyunca yabancılaşmanın kötü bir şöhreti olmuştur. Oysaki yabancılaşma hakkında halihazırda düşündüğümüzden çok daha olumlu düşünmeliyiz. Onu, verili durumumuz ne olursa olsun o durumu aşma kapasitemizin temeli olarak düşünmeliyiz. Oturup yabancılaşmanın erdemlerini yüceltmeli ve yabancılaşma deneyimimizi artırmanın yollarını bulmaya çalışmalıyız.

Hiç kimse yabancılaşmayı bir proje olarak açıkça savunmamış olsa da, özgürleşmenin temeli olarak yabancılaşmaya işaret eden düşünce hatları yok değildir. Hegel felsefesinde doruk noktasına ulaşan Alman İdealizmi, yabancılaşmayı her türlü özfarkındalığın koşulu addeder. Psikanaliz ise öznenin yabancılaşmasını varoluşumuzun indirgenemez olgusu olarak kavrar ve insanları bununla uzlaştırmaya çabalar. Bununla bağlantılı olarak, Jean-Paul Sartre ve Simone de Beauvoir'ın varoluşçuluğu da öznenin yabancılaşmasını özgürlüğün temeli olarak görür. Frantz Fanon tüm bu akımları –Hegel, psikanaliz ve varoluşçuluk– bir araya getirerek asli yabancılaşmamızla yüzleşmekten kaçınma çabalarına eleştirel yaklaşan anti-kolonyal bir teori formüle etmiştir. Bununla birlikte, bu düşünürlerin gözünde yabancılaşma hiçbir zaman projelerinin açık parolasına dönüşmemiştir. Yine de, özgürleşmeyi nasıl kavramamız gerektiğini düşünmeye yönelik bu farklı girişimleri birleştiren husus yabancılaşmadır. Bu proje yabancılaşmayı ön plana çıkaracak ve onun lehine savlar ortaya atacaktır.

Yabancılaşma paradoksu, vaktiyle sahip olduğumuz ve kaybettiğimiz, ama bizi neysek o yapan asli kimliğimizden/özdeşliğimizden bir sapmaya işaret etmemesidir. Yabancılaşma meydana gelir, fakat bu bizi bir zamanlar gerçekten içinde olduğumuz halden uzaklaştırmaz. Aslında, yabancılaşma birincildir. Öznelliğimizde yabancılaşmışızdır ve yabancılaşma bizler ölene dek devam eder. Yabancılaşmanın tek olası çaresi ölümdür, bu yüzden de yabancılaşmayı aşmak için didinmemize gerek yoktur.[1] Yabancılaşma olgusu, üzüntü duyulacak ya da kaçılacak bir şey olmak şöyle dursun, varoluşumuzu katlanmaya değer kılan şeylerin –özgürlük, eşitlik, dayanışma ve içinde bulunduğumuz durumu aşma kapasitemizin– olanaklılık koşuludur.

Tüm âlem, bizi yerimizden ve varoluşumuzun verili özelliklerinden koparan bir süreç olan yabancılaşmaya bağlıdır. Yabancılaşma bizi yerimizden ederken, içinde bulunduğumuz durumdan özgürleştirir. Tüm insanlar, üzerlerinde güçlü kuvvetlerin etkili olduğu belirli bir toplumsal durumun içine doğmuş olsalar da, ne dünyaya geldikleri yere ne de söz konusu belirleyici kuvvetlere indirgenebilir. Dildeki birincil yabancılaşmanın bir sonucu olarak, insanların kendileriyle sanki başka bir varlıkla ilişki kurar gibi ilişki kurmalarını sağlayan, aynı esnada onları kuşatan başkalarından uzaklaştıran bir iç mesafe oluşur. Hem kendimize hem de başkalarına yabancılaşmışızdır. Ne yaparsak

1 Ölüm yabancılaşmanın sonunu işaret eder çünkü tamamen yabancı hale geldiğimiz noktadır. Ölümle birlikte özne, kendisinden en ufak bir şey bile kaybetmeden kendini ötekiliğin içinde kaybeder.

yapalım, bu yabancılaşmayı aşamayız. Bu, varoluşumuzun temel olgusudur.

Yabancılaşma kendiyle özdeş olmama halidir. Bu kendiyle özdeş olmama hali, özneye içinden çıktığı koşullara karşı bir mesafe kazandırır. Kendimle özdeş değilsem, kendimle çelişiyorsam, dış kuvvetler tarafından tamamen belirlenemiyorum demektir. Kendimden ayrılmış, tek bir şey olmayan bir varlık olarak, hiçbir zaman herhangi bir dış kuvvetin olmamı istediği şey olamam. İçsel bölünmüşlüğüm, biyolojimin ya da toplumumun beni yapmak istediklerine karşı bir direnç işaret eder. Kendisiyle arasındaki açık mesafe, öznelliğe, normalde onu belirleyecek olan şeye karşı hareket etme yeteneği verir. Toplumsal ve doğal belirlenimler özne üzerindeki belirleyici etkilerini yitirebilir çünkü öznenin kendisine yabancılaşması bu belirlenimleri önemsiz hale getirebilir.

Sırf bir Orta Batı Amerikan kasabası insanı olarak yaşayıp gitmek yerine, oradan ayrılıp bu durumun belirleyicilerine meydan okuyan biri haline gelebilirim çünkü içine doğduğum konumla asla özdeş değilimdir. Bu bana söz konusu konumla eleştirel bir ilişki kurma imkânı verir, öyle ki bu topluluğun bana devrettiği tüm fikir ve değerleri terk etmeye karar verebilirim. Ateşli bir kapitalist özne olarak yetiştirilmişken, Marksist bir özneye dönüşebilirim. Adam gibi olmam için baskı yapılırken, kadınsı olabilirim. ABD'nin Orta Batı'sını sevmeye kararlıyken Arjantin'de çalışmaya karar verebilirim. Ve bu böyle devam eder. Kişinin tam olarak ne ise o olamaması, yani

çığırından çıkmış olması, onun asli durumundan kopmasını mümkün kılan şeydir. Ama bu durumun içinde kalıp o durumun dayattığı hükümleri kabul etsem bile, yine de bu hükümlerle sanki bana yabancıymışlar gibi ilişki kurarım. İnsanın memleketinde yabancı olması için orayı terk etmesi gerekmez. Herkes gibi benim de toplumun emirlerinin bana aktarımını kesintiye uğratan bir iç yabancılığım vardır.

Bu iç mesafe olmadan, kişi kendisiyle ilişki kurma yeteneğine sahip bir özne olarak ortaya çıkamazdı. Başlangıçtaki bir bölünme öznelliği üretir ve tanımlar. Kendimizden ayrılmamız, içimizdeki yabancı olandan ayrılmaz olduğumuzu vurgulayarak kim isek o olmamızı sağlar.[2] İçimizdeki yabancılık mevcut halimiz açısından esastır. Bize tekilliğimizi verir.

İçimizdeki bu yabancılığa Sigmund Freud bilinçdışı adını vermiştir.[3] Bilinçdışının varlığı özne ile öznenin içinde

2 Slavoj Žižek *Surplus-Enjoyment*'ta yabancılaşmanın kuruculuğunu vurgular. Önce bir bütünüzdür de sonra yabancılaşıyor değilizdir; başta yabancılaşma yoluyla olduğumuz kişi haline geliriz. Bu nedenle "yabancılaşmanın dışında, yaşamın pozitif temelini oluşturan fiili bir yaşam yoktur," der. Slavoj Žižek, *Surplus Enjoyment: A Guide for the Non-Perplexed* (Londra: Bloomsbury, 2022), s. 39. Yabancılaşmamızdan önce var olduğumuza inanmak, hiç var olmamış bir kökene duyulan nostaljiye yenik düşmek demektir.

3 Freud, kendi bilinçdışı anlayışını tasvir etmek için, en azından o dönemde daha yaygın olan *bewußtlos* yerine, Almanca *unbewußt* terimini önemle altını çizerek tercih etmiştir. *Bewußtlos* bilinçsiz anlamına gelirken, *unbewußt* bilincin karşıtı olan, bilincin yapısına yabancı olan şeyi ifade eder.

bulunduğu durum arasına olduğu kadar özne ile öznenin kendisi arasına da bir engel koyar. Sadece yabancılaşmış varlıkların bir bilinçdışı vardır, fakat bilinçdışının yabancılığı, bilinçdışının aslında bize sahip olduğunu ima eder. Biz ona sahip değilizdir. İçteki bu yabancı, öznenin nasıl davranacağını, ilgisini nerelere yönelteceğini ve neleri etkileyici bulacağını belirler. Bilinçdışı, öznelliğin kendi içindeki bölünmüşlüğünü ifade ederken öznelliği yönlendirir.[4]

Bilinçdışı, özneleri kendi çıkarlarına aykırı davranmaya iter ve böylelikle, kendilerine yabancılaşmalarını belirgin hale getirir. Koroner damar hastalığını önlemek için elma ve brokoli yemek yerine, birisi tıkınırcasına çörek ve kek yiyebilir. Bir başkası uyumlu bir romantik partner seçmek yerine, acı verici çatışmalardan başka bir şey üretmeyen bir kişiyi tercih edebilir. Bir başkası, uzun ve sağlıklı bir yaşam için taşıdığı tehlikeleri bilmesine rağmen kafa yapıcı maddeler aramaya devam eder. Bir başkası, mesleğinde yükselme arzusunu dile getirirken işyerinde patronla habire ters düşebilir. Her durumda, kişinin

4 Freud psişede bilinçdışına yapısal öncelik tanır. Bilinçdışı, tanımı gereği bilinçli kontrolümüzden kaçsa da, ne isek o olmada bilinçli düşüncemizden daha büyük bir rol oynar. Freud, *Rüyaların Yorumu*'nda şöyle der: "Bilinçdışı, esas psişik gerçekliktir." Sigmund Freud, *The Interpretation of Dreams*, çev. James Strachey, *The Complete Psychological Works of Sigmund Freud*, 5. cilt içinde, ed. James Strachey (Londra: Hogarth Press, 1953 [1900]), s. 651. Freud bunu teorik gelişiminin başlarında yazmış olsa da, *Rüyaların Yorumu*'nda dile getirdiği diğer fikirlerden uzaklaşsa bile, bilinçdışının önceliği konusunda asla tereddüt etmemiştir.

bilinçli kontrolünden kaçan ve kendisine zarar veren eylemler ortaya çıkar.

Herkes, bilinçli isteklerini devamlı baltalayan bir iç güçle var olur. İnsanlar yaşam beklentilerine zarar verecek şekilde hareket ettiklerinde, varoluşları üzerinde bilinçli bir kontrollerinin olmadığını ortaya koyarlar. Ne var ki bu kontrol yokluğu sadece zayıflatıcı değildir. Öznenin mevcut halinden başka birine dönüşme yeteneğinin de temelidir. İçimizdeki yabancının –bilinçdışının– önceliği özgürlüğü mümkün kılar. Özgürlük, bilinçdışının bilinçli isteklerimizi gerçekleştirme yeteneğimizin önüne geçmesine dayanır.

Bilinçdışını genellikle özgürlüğün olmadığı yer olarak düşünürüz. Bilinçdışı temelinde hareket ettiğimizde, ne yapacağımızı enine boyuna tartmayız ve o eylemi seçme eylemini deneyimlemeyiz. Gelgelelim özgürlük bilinçli düşünüp taşınmanın neticesi değildir. Normalde varoluşumuzu yönlendirecek olan belirlenim yolunu kesintiye uğratma yeteneğidir özgürlük. Bilinçdışı işte tam da bunu yapar. Toplumsal ya da psişik belirleyiciler karşısında, bilinçdışı bir kırılma başlatır ve toplumsal veya psişik öncülü olmayan alternatif bir olasılık yaratır. Bilinçdışı, bilinçli kontrolümüzden kaçtığı içindir ki öznenin özgürlük noktasına işaret eder. Kendi içimizde bölünmüş olduğumuzdan dolayı özgürüzdür.

Kendisiyle özdeşlikten yoksun olan sadece öznelik değildir. Hiçbir varlık dosdoğru kendisiyle özdeş değildir. Eğer öyle olsaydı, zamanla gelişmesi ve hatta uzamda

hareket etmesi mümkün olmazdı. Bu durum, zamansal ve mekânsal değişimleri daha belirgin olan bitkiler ve hayvanlar için olduğu kadar, dağlar ve akarsular gibi cansız nesneler için de geçerlidir. Eğer bir varlık dosdoğru ne ise o olsaydı, hiçbir zaman değişime uğramazdı. Böyle bir varlığın olmadığını bu şekilde biliriz.[5] Ne var ki anlamlandırma öznesi, bir kendiliğin kendisiyle özdeş olmayışını onu tanımlayan yapıya dönüştürür. İşte bu, yabancılaşma sürecidir.

İsim, çoğu insanın aldığı ilk yabancılaşma işaretidir. Hiçbir çocuk başlangıçta kendi kendine isim koymaz.[6]

5 Jean-Paul Sartre öznelliğin yabancılaşmış olduğunu, fakat diğer tüm varlıkların kendileriyle bütünüyle özdeş olduğunu iddia eder. Sartre'a göre, kendisi için olan özne ile kendinde olan diğer tüm varlıklar arasında köklü bir ontolojik ayrım vardır. *Varlık ve Hiçlik*'teki sözleriyle: "Varlık vardır. Varlık kendindedir. Varlık ne ise odur." Jean-Paul Sartre, *Being and Nothingness*, çev. Hazel E. Barnes (New York: Washington Square Press, 1956 [1943]), s. 29. Burada Sartre yabancılaşmış öznenin nasıl yabancılaşmış biri olarak ortaya çıkmış olabileceğini göz önünde bulundurmaz. Eğer varlık düpedüz ne ise o olsaydı, öznenin bu saf kendiyle özdeşlik diyarından kopabileceği bir an olmazdı.

6 Teyit ettiremedim maalesef ama annem benim kendi ismimi seçtiğimi iddia etmiştir. Annem bir şapkanın içine birkaç kâğıt koymuş, sonra da elimi şapkanın içine koymuş. İlk tuttuğum kâğıttaki isim benim adım olmuş. Çocuğa yabancı bir isim dayatmaktan kaçınmak için tasarlanan bu girişimdeki sorun, oyunun kurallarını yetişkinin koymasıdır. Annem kâğıtları parçalara ayırmış, şapkaya yerleştirmiş ve nihayetinde hangi isimlerin dahil edilip hangilerinin edilmeyeceğine karar vermiş. İsim verme sürecinin doğasında var olan yabancılaşmayı aşmanın kestirme bir yolu yoktur. Alzheimer

İsim, bir otoritenin dünyaya yeni gelmiş kişi üzerinde uyguladığı bir şiddet eylemine karşılık gelir. Ebeveynler veya başka yetişkinler, ya keyfi olarak ya da çocuğun kim olduğunu (ve kim olacağını) en iyi şekilde yansıtacağına inandıkları bir ismi çocuğa dayatırlar. Kişi ismini tamamen kendine ait, mükemmel derecede uygun bir isim olarak hissetse bile, bu isim bir dayatma olarak kalır. Başkaları, seçilen isim aracılığıyla çocuğa bir kader yüklemektedir. Ebeveynler çocuklarına, büyüyünce dürüst ve açık sözlü olacağı umuduyla "Ernest" ismini verebilirler. Ya da çocuğa kibar ve hatta zarif olacağı düşüncesiyle "Grace" adını verebilirler. Ebeveynler, çağrışım yoluyla dehadan pay alabilsin diye çocuklarına genellikle "Langston" veya "Dashiell" gibi sanatçıların isimlerini verirler. Fakat daha ziyade, gelecekteki hal ve tavırlarını şekillendirecek olan nesebini hatırlatacak, aile geçmişi olan isimler veririz çocuklara. Hiçbir önemi olmadığında bile, isim çocuğa iliştirilmiş yabancı bir gösterge olarak kalır. Her durumda, çocuk kendi ismini seçmez; aksine, isim onun karşısına yabancı bir dayatma olarak çıkar. Eğer çocuk ismi kendisiyle özdeş olarak görmeye başlarsa, bu ancak isim verme sürecinin doğurduğu ilk yabancılaşmanın ardından gerçekleşir.

---

hastalığına yakalandıktan sonra da olsa, her kâğıda Todd yazdığını itiraf etmesiyse bu vurguladığım hususu daha da pekiştirdi. Bu itiraf ister doğru ister hastalığın meydana getirdiği bir yanılsama olsun, yine de çocuğun adının vasilerinin dışsal heveslerine ne kadar tabi olduğunu ortaya koyar.

İsim aracılığıyla kişi kendisiyle açık bir mesafeden ilişki kurar. Her dilde kişinin adını belirterek kendini tanımlamasının bir yolu vardır. İngilizcede "My name is Todd" ("Benim adım Todd") derim. Ya da Almancada "Ich heiße Todd." Veya İspanyolcada, "Me llamo Todd." Dilsel çeşitlenme nasıl olursa olsun, her durumda kimliği duyuran ifade aynı zamanda konuşan özne ile isim arasında içsel bir mesafeye işaret eder.[7] Kimliği duyuran cümle, *ich* ile *Todd* arasındaki ayrımı gözler önüne sererken aradaki mesafeyi de ister istemez ortaya koyar. Eğer kendisiyle özdeş ve yabancılaşmamış bir varlık olsaydım, bunu söyleyemezdim.

İsmin yabancılaştırıcılığı, kişi kendi ismini değiştirdiğinde bile devam eder. Kendimi Todd olarak hayal etmek yerine, misal Theo ismiyle daha çok özdeşleşir ve ismimi değiştiririm. Bu adımı attığımda, başkalarının bana verdiği isme sırtımı yaslamak yerine kendimi isimlendirmiş olurum. Böylece, ismin doğasında var olan yabancılaşmayı

7 Yüklem ya da birinci dereceden mantık uyarınca, bir özdeşlik ifadesi farklılığı içermez. Böyle bir ifadede farklılığın bulunduğu yorumunda bulunmak, bir kategori hatası yapmak, "var olmak" fiilinin bir anlamını başka bir anlamla karıştırmak, özdeşleme ile yüklemlemeyi karıştırmak olacaktır. Bertrand Russell Hegel'in tüm felsefi yapısına tam da bu eleştiriyi yöneltir. Russell'a göre Hegel, "Scott, *Waverley*'nin yazarıdır" ifadesinin yüklemleme içermediğini, bir özdeşlik ifadesi olduğunu göremediği için yanlış bir şekilde farklılıkta özdeşlik –ya da öznenin temel yabancılaşması– fikriyle çıkageliyordur. Bu görüşün bir eleştirisi ve bir Hegel savunusu için bkz. Todd McGowan, *Emancipation After Hegel: Achieving a Contradictory Revolution* (New York: Columbia University Press, 2019).

aşıyor gibi olurum. Ne var ki sorun bakidir: Kendime isim versem de bunu başkalarından gelen olasılıklar sayesinde yaparım. İnsanların geçmişte kullandıkları bir grup isim arasından seçim yapar ya da farklı isimleri birleştirerek kendi ismimi oluştururum. İsim seçimi her zaman dışsal bir otoriteye borçludur. Yeni ismim başkalarından gelmekle kalmaz, o ismi aynı zamanda onlar üzerinde etki bırakmak için seçerim. Kaynağı ne olursa olsun, bu isim benim kendi bölünmüşlüğümü adlandırır.

Yabancılaşmanın bize sağladığı avantaj, kendi kendimize bölünmüşlüğümüzü bir derece kavramamızı sağlamasıdır. Nihayetinde sonumuzu getirene dek bu kendi içimizde bölünmüşlüğümüze katlanmak yerine, onunla ilişki kurabilir, onu manipüle edebilir, hatta onu güçlendirebiliriz. Yabancılaşmamızı aşmaya çalışmak yerine onu benimsediğimizde, yabancılaşmanın statüsü bir dönüşüm geçirir. Yabancılaşmamızı aşılacak bir yük olarak görmekten çıkarak, onu bizi mevcut halimizden özgürleştiren şey olarak görmeye başlarız. Yabancılaşmaya ilişkin olumsuz yargıyı gözden geçirmek, özellikle de yabancılaşmayı aşmak için durmaksızın planlar öneren bir çağda, hayati bir siyasi vazifedir.

Yabancılaşmanın adı çıkmışlığı, ardında gizlenen tamlık imgesine dayanır. Bu tamlığın Cennet Bahçesi gibi yitirilmiş bir geçmişte ya da henüz ulaşılamamış ütopik bir gelecekte var olduğunu hayal ederiz. Senaryo ne olursa olsun, tamlık elimizin altında durmayan bir şey gibi görünür. İşte bu yüzden bizi baştan çıkarır. Hiçbir yabancılaşmanın

olmadığı bu durum yabancılaşmamızın ortasında bize çok daha cazip bir alternatif gibi gelir. Yabancılaşmanın olmadığı bir varoluşa somut hatlar kazandırma yönünde herhangi bir girişim bu düşünce hattının içi boşluğunu çok geçmeden ortaya koyar.[8]

Yabancılaşmaya maruz kalmanın, yabancılaşma öznesi olmanın zorluklarından biri, yabancılaşmayı tamlığa veya kendiyle özdeşliğe herhangi bir atıfta bulunmadan kavramak zorunda oluşumuzdur. Yabancılaşmışızdır ama bizi bütün kılabilecek herhangi bir şeyden değil. Keza, bizi asli bütünlüğümüzden mahrum bırakan hiçbir şeyi kaybetmemişizdir. Eksikliği bütünlüğe atıfta bulunmadan düşünmek, eksikliğin ve yabancılaşmanın siyasi anlam yükünü değiştirir. Kulağa öyle gelmez ama, yabancılaşma, yabancılaşmışlığın olmadığı bir duruma atıfta bulunmadan var olur.

Yabancılaşma tüm insani acıların membaıdır. Yabancılaşmamış olsaydık, acı çekmezdik. Fakat tüm tatminlerin de kaynağıdır yabancılaşma. Yabancılaşma olmasaydı, hayatı yaşamaya değer kılan her şeyden yoksun halde var olurduk, çünkü verili olanın aksine hareket edecek alanımız olmazdı. Özneler kendilerini meydana getirmiş

8 Başka bir deyişle, kimse *Yeniden Kazanılan Cennet*'in *Yitirilen Cennet*'ten daha büyük bir şiir olduğunu düşünmez. Yabancılaşmada öyle bir tatmin edicilik vardır ki yabancılaşmayı aşmada o tatminin esamesi okunmaz. Milton bunu iki eser arasındaki nitelik farkıyla istemeden de olsa ortaya koymuştur. Sadece bu da değil, *Yitirilen Cennet*'teki yabancılaşmamış varlık figürlerini –Tanrı, Mesih, melekler– yabancılaşmanın paradigması olan Şeytan'dan çok daha az albenili figürler olarak tasvir eder.

kuvvetlerden başka bir şey olmazlardı. Yabancılaşma, seks yapmaktan pasta yemeye ve Alman İdealizmini tartışmaya kadar her keyifli faaliyet için bir açıklık yaratır.

Konuşan varlıkları evrenin geri kalanından ayıran şey, kendileriyle özdeş olmadıklarını kavrama yetenekleridir. Dil, öznelere kendi yabancılaşmalarını, onları neyseler o yapan şey olarak tanıma yeteneği verir. Dilin konuşan varlığa getirdiği mesafe, onun yabancılaşmayla ilişkisini değiştirir. Gösterene tabi özneler kendilerini yabancılaşmış kişiler olarak tanıyabilir ve kendi yabancılaşmalarını üstlenebilirler. Kendileriyle özdeş olmadıkları için mahvolmak yerine bunda tatmin bulabilirler. Gelgelelim yabancılaşmanın kuruculuğunu görmeyi reddetmek bu olasılığa zarar verir.

Varoluşsal ve siyasi projelerimizi yabancılaşmayı aşma girişimleri olarak düşünürüz genellikle. Önemli istisnalar olsa da, mücadelelerimizin çoğu yabancılaşmayı ortadan kaldırılması umulan bir şey olarak hedef tahtasına oturtur. Terapistler hastalarının özkimliklerini kazanmalarına yardım ettiklerini hayal ederler. Siyasi devrimciler başkalarıyla uyum içinde yaşayabilecekleri bir toplum için çabalarlar. Ekoloji aktivistleri, ileride doğal dünyanın geri kalanıyla iç içe olacak bir varoluş biçimi için çalışırlar.[9] Bu projelerin hepsi bambaşkadır ama yabancılaşma, her ne kadar

9 Her zaman değil. Murray Bookchin, Hegel'den yola çıkarak, ekolojik proje için yabancılaşmayı benimsemek gerektiğini vurgulayan bir ekolojisttir. Bkz. Murray Bookchin, *The Philosophy of Social Ecology: Essays on Dialectical Naturalism* (Chico: AK Press, 2022 [1990]).

tam böyle denilmese de, her birinin kökünü kazımaya çalıştığı şeydir. Baskın düşünce biçimlerinde yabancılaşma, tüm mücadeleyi daha en baştan mümkün kılan şey değil, üstesinden gelinmesi gereken sorundur.

Bu kitap yabancılaşmaya bambaşka bir gözle bakıyor. İddiası şu: Yabancılaşmayı aşma çabası mevcut duruma radikal bir tepki değil, yabancılaşmanın bizim için kurucu gücünü görememe halidir. Yabancılaşmayı aşmaya ve yabancılaşmanın olmadığı bir varoluşa erişmeye çalışmak yerine, yabancılaşmayı varoluşsal ve siyasi bir program olarak ihya etmeliyiz. Yabancılaşma özgürleşmedir.